

Position Paper

Suhayb Salam

Datum: 11 februari 2020

Het is opvallend dat tijdens de ondervraging alleen zal worden gekeken naar de rol van moskeeën en islamitische organisaties in dit verband. Het – vanuit een negatieve veronderstelling – onder de loep nemen van één religie staat echter op gespannen voet met het non-discriminatiebeginsel en de godsdienstvrijheid die zijn neergelegd in de artikelen 1 en 6 van de Grondwet en vergelijkbare bepalingen in verdragen waarbij Nederland partij is. Daarmee dreigt de parlementaire ondervraging het doel dat daarmee kennelijk wordt gediend, te weten de bevordering van de democratische rechtsstaat, juist te doorkruisen.

Zoals bekend wordt de omgang van het Nederlandse parlement met de islam en de moslimgemeenschap uiterst kritisch beoordeeld door internationale toezichthoudende instanties. Het European Committee against Racism and Intolerance van de Raad van Europa, de VN Speciale Rapporteur voor Godsdienstvrijheid en Geloof en de VN Speciale Rapporteur tegen Racisme hebben zich daarover vorig jaar in ongekend krachtige termen uitgelaten. Deze zomer zullen de beide VN Speciale Rapporteurs hun eindrapporten aan de Mensenrechtenraad van de VN aanbieden. Het is in dit kader van belang dat Nederland zijn reputatie voor die tijd herstelt en daaraan niet verder afbreuk zal doen.

Mede gedachtig aan de Algemene Verklaring tegen Rassendiscriminatie die één van de muren van het Kamergebouw siert, zou de Commissie de ondervraging tot alle religies dienen te verbreden. Waarom zou er niet kunnen worden gekeken naar de aansturing van de Nederlandse Rooms-katholieke kerkprovincie vanuit Vaticaanstad, dat is toch ook een onvrij land? Of de activiteiten van Poolse priesters in Nederland die soms alleen maar Poolse parochianen hebben? Er is immers een zogenaamde infractie-procedure gestart door de Europese Commissie tegen Polen bij het Hof van Justitie van de EU wegens tekortkomingen in de rechtsstaat in dat land.

Als afgeleide van het door de Grondwet toegekende enquêterecht komt aan de Tweede Kamer het recht toe parlementaire ondervragingen te houden. Maar daarbij is het de Commissie niet toegestaan om *de facto* op de stoel van de rechter of het Openbaar Ministerie te gaan zitten, zoals blijkt uit het Tijdelijk Protocol Parlementaire Ondervraging. Daarbij komt dat giften die eventueel door Nederlandse islamitische instellingen vanuit het buitenland zijn ontvangen destijds juridisch waren toegestaan en dat ook nu nog zijn. De vorige minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de heer Asscher, zei hierover in 2016 het volgende (Kamerstukken II, 2015/16, 29614, nr. 50) :

"Uitgangspunt bij buitenlandse financiering van instellingen (religieus, maatschappelijk of anderszins) is dat dit in principe niet onwenselijk of illegaal is (...) Nederland kent geen algemeen verbod op buitenlandse financiering van moskeeverenigingen en -stichtingen c.q. algemene religieuze verenigingen en stichtingen. In Nederland heeft

iedere geloofsgemeenschap de vrijheid om (buitenlandse) financiering aan te trekken of geloofsgenoten in het buitenland te ondersteunen. Het beperken van vrijheden van bepaalde religieuze instellingen, bij voorbeeld door het beperken van buitenlandse financiering van deze instellingen, tast de grondwettelijke vrijheid en gelijkheid van godsdienst aan."

Dit uitgangspunt, dat nog steeds rijksbeleid is, dient dan ook de grondslag te zijn van de parlementaire ondervraging. Als men dergelijke giften met de kennis van nu onwenselijk zou vinden kan de Tweede Kamer trachten om daarop voor de toekomst beperkingen aan te brengen door het stellen van regels, al zullen de mogelijkheden daartoe in het licht van de Grondwet en verdragen beperkt zijn. In ieder geval dienen deze negatieve gevoelens niet te worden geprojecteerd op islamitische instellingen die destijds giften hebben ontvangen.

Om de rechtmatigheid van activiteiten te kunnen beoordelen dient de toetsingsmaatstaf helder te zijn: burgers moeten daaraan de nodige duidelijkheid kunnen ontleen om hun gedrag daarop af te kunnen stemmen (*lex certa* beginsel).

Wat in het kader van de parlementaire ondervraging als een 'onvrij' land moet worden beschouwd blijft rijkelijk vaag. In de bijlage van zijn brief van 11 februari 2019 gaf minister Koolmees aan dat er negen redenen zijn die het geven van een definitie van 'onvrije' landen bemoeilijken. De Commissie probeert deze moeilijkheden nu te omzeilen door aansluiting te zoeken bij de *ranking* van Freedom House. De Grondwet staat echter niet toe dat de beperking van grondrechten wordt ge-outsourced naar een buitenlandse politieke organisatie. Bovendien gaat het hier om een organisatie met een uitgesproken politiek profiel, op het beleid waarvan de Nederlandse kiezer geen invloed kan uitoefenen, en die bovendien ondermeer wordt gesubsidieerd door de Nederlandse overheid, over "wie betaalt, bepaalt" gesproken.

Er dient eerst vastgesteld worden of er invloed is vanuit buitenlandse instellingen. Vervolgens dient gedefinieerd te worden wat hierin ongewenste invloed is. De derde vraag die gesteld dient te worden: in hoeverre is het al dan niet conform de democratische rechtsorde dat de staat zich bemoeit met ongewenste invloed. Wat bovendien bij de een ongewenst is kan bij de ander gewenst zijn in de samenleving. Hiermee is men de samenleving aan het ontwrachten.

Eveneens onduidelijk is wat precies bedoeld wordt met 'ongewenste beïnvloeding'. In Nederland is toegestaan wat niet verboden is. Een tussencategorie 'ongewenst' is vreemd aan ons rechtsstelsel. Als bij voorbeeld sprake zou zijn van beïnvloeding in de vorm van afpersing dan kan strafrechtelijk worden opgetreden. Is geen sprake van een strafbaar feit, dan is beïnvloeding toegestaan.

De Commissie lijkt uit te gaan van de gedachte 'wie betaalt, bepaalt'. Als een moskee geld aanneemt van een gever uit een 'onvrij land' dan zal dat, zo is de gedachte, onder voorwaarden gebeuren, bij voorbeeld om een bepaalde geloofsrichting te propageren. En de moskee gaat die richting dan in ruil voor het geld uitdragen.

Maar het geven van steun aan medegelovigen, de zogenaamde *sadaqah*, wordt volgens de islam beschouwd als een vorm van zelfopoffering, geestelijke reiniging en morele verheffing. De gever beoogt zich van haar of zijn zonden te bevrijden en tegelijkertijd bij te dragen aan de verbetering van het lot van andere leden van de gemeenschap. Door hem te dienen, komt de gever dichterbij Allah. Door de donatie te accepteren bewijst de begunstigde eveneens eer aan Allah.

De gedachte dat zo'n gift bedoeld is om de koers van de ontvanger te bepalen staat haaks op het islamitische recht. Volgens het islamitische recht is het zelfs niet toegestaan voorwaarden aan een schenking te verbinden, die zijn van rechtswege nietig. Het is in dit verband van belang dat de Commissie zich goed rekenschap geeft van de eisen die het islamitische recht op dit punt stelt en daarvoor niet een eigen standpunt in de plaats stelt. De *zakat* is binnen de islam een afbedding waarbij je niets of niemand anders mag beogen dan Allah. Dit is zoals bekend één van de vijf zuilen van de islam en behoort daarmee tot de kern van de godsdienstvrijheid.

De islam heeft betrekking tot elke zaak in het leven, zowel de gedachten, de gevoelens als het gedrag. Dat betekent dus dat de islam niet alleen de godsdienst zelf inhoudt, maar ook de wijze waarop de godsdienst belijdt/gepraktiseerd wordt en de wijze waarop het onderwezen, opgevoed, en uitgedragen wordt. Wanneer er wat dat betreft inmenging of bemoeienis van de staat is, dan is dat een pure inperking van de vrijheden van de godsdienst, en is daarmee de commissie de democratische rechtsstaat aan het ondermijnen. Deze vrijheden zijn slechts beperkt bij de Nederlandse wetgeving.

S. Salam